

Dienst

TOERUSTING VAN WERKERS IN DE KERK

THEMA:

Groeien in gul leven

Investeren in de missie

Nieuwe geldstromen aanboren

Hoe ga je in gesprek over geld?

Leven van het evangelie

Financiële transparantie van kerken

2|2022

Inhoud

INTRODUCTIE **Gebruik dat ellendige geld...** 3

Peter Sinia

BEZINNING **Investeren in de missie** 4

Bas van Zuijlekom

COLUMN **Oude sok** 10

Gerben de Wild

UIT DE PRAKTIJK **Nieuwe geldstromen aanboren** 11

Marjolijn Vreeken

BIJBELSTUDIE **Is er liefde, dan komt het geld** 17

Klaas van den Geest

SPIEGEL **Groeien in gul leven** 18

Derk Jan Poel

WERKER IN DE KERK **Ik ben er gewoon** 22

Suzanne van Lokhorst

ONDERSTEUNING **Leven van het evangelie** 23

Ruurd Kooistra

Kerken en eerlijk bankieren 28

Peter Sinia

HANDREIKING **'Leg verantwoording af van je beheer'** 30

Leon van den Broeke

Kerkpunt 35

KERKRECHT **Hoe bindend is de kerkorde eigenlijk?** 36

Leendert Verheij

GEDICHT **Ommunten** 40

Robert Roth

Foto voorpagina: Groeien in gul leven © Towfiq Barbhuiya

Dienst†

70e jaargang
Nummer 2, 2022

Dienst biedt concrete toerusting en ondersteuning aan ambtsdragers en andere werkers in de kerk, gericht op de dagelijkse praktijk van pastoraat, diaconaat, gemeentelijk functioneren en gemeenteopbouw.

Dienst verschijnt vier keer per jaar.

Redactie

Gienke Boersma-Vreugdenhil
Kees van Dusseldorp,
hoofdredacteur
Anko Oussoren
Derk Jan Poel
Annemarie Roth,
redactiesecretaris
Peter Sinia
Jacqueline van der Ziel-Visser,
eindredacteur

Redactiesecretariaat

Contact opnemen met de redactie kan via de website:
<https://blad-dienst.nl/>

Administratie

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Postbus 22708
1100 DE Amsterdam
020-5241010
abonnement@buijten.nl

Nieuwe abonnementen en adreswijzingen *schriftelijk* of *per e-mail* aan de administratie doorgeven.

Abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van factuur.
Abonnementsprijs € 13,60 per jaar
Blokabonnement van 10 exemplaren € 8,40

IBAN NL45 INGB 0004 9210 87

© 2022 – uitgave van Buijten & Schipperheijn *Motief*

Basisontwerp: Theresia Koelwijn
Drukkerij: AMV + Buijten & Schipperheijn grafimedia

ISSN 0167-2401

Gebruik dat ellendige geld...

God en geld staan soms lijnrecht tegenover elkaar. Je zult de een liefhebben en hem toegewijd zijn en de ander haten en verachten, zegt Jezus in de Bergrede (Mat. 6:24). Maar Jezus zegt ook 'maak vrienden met behulp van de valse mammon' (Luc. 16:9). Met de woorden van de Bijbel in Gewone Taal: 'Gebruik dat ellendige geld om vrienden te maken.'

Vrij vertaald zegt Jezus: gebruik dat geld, dat zo fout kan zijn, voor goede dingen. Investeer in zaken zoals vriendschap. In drie verschillende bijdragen word je uitgedaagd en geholpen om dat als kerk en werker binnen de kerk in de praktijk te brengen. Bas van Zuijlekom daagt je uit te investeren in de missie van Jezus en daar budget voor vrij te maken. Marlieske Smilde en Winfried van Holland leggen uit hoe hun kerk met de keus voor een eerlijke bank wil investeren in Gods koninkrijk. De Haagse pioniersplek HECHT wil je inspireren met haar verhaal hoe je subsidies van de seculiere overheid kunt inzetten voor dat koninkrijk van God.

Peter Sinia

Geloven mag wat kosten

Aan idealen van hemelbestormers is in de kerk vaak geen gebrek. Aan geld en middelen om die te realiseren wel. Het kan geen kwaad als het kind in de supermarkt niet alleen weet hoe lekker snoep smaakt, maar ook wat het kost. Financiële transparantie binnen een kerkgemeenschap kan helpen om die twee bij elkaar te houden. Financieel beleid is zelfs onderdeel van ons geloof, betoogt Leon van den Broeke. En: 'Geloven mag wat kosten, toch?' Voor veel kerken geldt dat een groot deel van het budget aan het traktement van de predikant besteed wordt. Want een predikant moet kunnen leven van het evangelie, zoals dat heet. Ruurd Kooistra van Steunpunt Kerkenwerk beschrijft hoe dat meebeweegt met de tijd.

Groeien in gul leven

Omdat God en geld soms zo tegenover elkaar staan, is het niet altijd makkelijk om op een geestelijke manier het gesprek over geld en de kerk, of geld en het geloof aan te gaan. Derk Jan Poel helpt je om – bijvoorbeeld als diaken – in de gemeente geld ter sprake te brengen. Eigenlijk hebben we als redactie van *Dienst* met dit thema precies dat willen doen. In allerlei nuttige artikelen dat soms lastige gesprek over God, geloof en geld aangaan. We zien het als onze investering in de werkers van de kerk: groeien in gul leven.

Peter Sinia is predikant van de Nederlands gereformeerde Proosdijkerk te Ede.

Investeren in de missie

Wie God heeft gezien, komt in beweging

Hoe investeren we als kerken in de missie van Jezus? De missie is geen sluitpost maar hoofdzaak. Essentie van de kerk is: zoals Jezus werd gezonden, zo worden ook wij gezonden. Dit is in de kerkelijke praktijk een weerbarstig thema; er is immers voor zo veel andere zaken geld nodig. In het evangelie is investeren in de missie echter een opwindend thema. Gods Woord plaatst ons voor echte, verrassende keuzes en inspireert tot bijzondere moed en creativiteit.

Bas van
Zijlekom

Weinig kerkenraden zullen, wanneer zij hun gemeente zien krimpen, inzetten op meer geld voor de missie op de begroting. De blik is dan niet gericht op de velden die wit zijn om te oogsten, maar op de zorgwekkende prognose dat de kosten in de toekomst moeten worden opgebracht door steeds minder mensen. De verantwoordelijkheid voor personeel en gebouwen leidt ertoe dat de hand op de knip gaat. Geld uitgeven voor de grote opdracht om het goede nieuws te verspreiden in onze omgeving en wereldwijd is dan al snel een heikel thema. Zo maak ik het letterlijk mee in meerdere kerkenraden in mijn omgeving. Zo'n kerkenraad probeert ongetwijfeld verantwoord te handelen en het vertrouwen van de kerk-

leden in het financiële beleid te behouden. Maar wat gebeurt er eigenlijk? De boodschap die wordt uitgedragen is deze: gebouwen, personeel, verwar ming, jeugdwerk, kerstvieringen en allerlei andere zaken hebben prioriteit boven de missie van Jezus. De kerk gaat in een besparings- of overlevingsmodus. Kerken die ooit bloeiden, bloeden geleidelijk dood door gebrek aan visie en onvoldoende zicht op Gods koninkrijk. Kerken worden stilstaand water.

.....
De hand op de knip door verantwoordelijkheid voor personeel en gebouwen

We worden eropuit gestuurd

Wat is eigenlijk nodig voor een gezonde kerk? Het evangelie laat zien dat God uit is op beweging. Die beweging maakt Hij zelf, dat doet de heilige Geest. Sinds Pinksteren is die beweging van de Geest wereldwijd overtuigend zichtbaar. We mogen er als kerken zelfs middenin staan. We mogen die beweging ontdekken en daarin meedoen. We worden eropuit gestuurd. De kerk is geen stilstaand water maar beweging van de Geest. Hoe kom je deze beweging op het spoor? Gods Geest werkt in elke stad en in elk dorp, in elke straat. Mensen zijn op zoek, mensen vragen zich van alles af. Mensen zijn eenzaam en lopen vast. Wij komen hen tegen op ons werk en in de winkel. En

© Martien Boersema

Missie in Rotterdam: verbinden met wijkbewoners en met God

dan is de vraag of wij het werk van Gods Geest zien, of we er oog en hart voor hebben. Of we bidden dat onze ogen en ons hart ervoor geopend mogen worden. En dat we het met elkaar delen zodat er verhalen ontstaan, ideeën en uiteindelijk visie en beweging.

Zoals God zijn Zoon zond, zendt de Zoon ons. 'Ga dus op weg' (Mat. 28:19). De verticale beweging vanuit de hemel leidt tot een horizontale beweging op aarde. Zo is het altijd geweest, het is een patroon in de Bijbel. Ik zie het bij Abraham – onze vader in het geloof: God zegent hem en zo zou Abraham een zegen worden voor alle volken (Gen. 12:1-4). Ik zie het bij Mozes. God riep hem bij de brandende braamstruik. Mozes krijgt te horen dat God zich bekommert om het lijden van het volk en hij krijgt vervolgens een opdracht: 'Daarom stuur Ik jou nu naar de farao' (Ex. 3:10). Ik zie het bij Jesaja. Jesaja werd geroepen, zijn lippen werden gereinigd met een gloeiende kool van het altaar en vervolgens stelt hij zich beschikbaar om namens God eropuit gestuurd te worden (Jes. 6:7-8). Ik zie het bij Petrus. Hij typeert de kerk als een uitverkoren geslacht, een volk dat God zich verworven heeft om de grote daden te verkondigen (1 Petr. 2:9).

Elke keer wanneer mensen door God worden aangesproken, worden zij eropuit gestuurd. Ze verlaten hun veilige plek, hun comfort-zone, ze gaan mee in de beweging van de Geest en worden Gods medewerkers. Deze diepgaande beschikbaarheid is in het evangelie

.....
De kerk is geen stilstaand water maar beweging van de Geest

Prioriteiten

kenmerkend voor de kerk van Jezus Christus. En Jezus zelf laat daarbij zien dat Hij als een biddende hogepriester persoonlijk achter ons staat in de missie en dat Hij ons gaat vullen met zijn vreugde (Joh. 17:13). Het is geen enge, eenzame missie. Naarmate je meer van Gods werk gaat zien, wordt de missie juist steeds meer een feest. Je mag namelijk medewerker zijn van niemand minder dan de Vader en de Zoon.

Naarmate je meer van Gods werk gaat zien, wordt de missie steeds meer een feest

De praktijk is weerbarstig

Waarom klinkt dit als een overenthousiast en onrealistisch verhaal? Dit is wel een fundamentele vraag. Ik weet niet hoe de gesprekken verlopen in jouw kerkenraad of financieelbeleidscommissie. Maar wat ik zie, is dat er vaak wordt gedacht vanuit het kerkelijk instituut en niet vanuit de beweging van de Geest. De beweging van de Geest is in ons besef dan beperkt tot de kerk, en de witte velden zijn uit het zicht geraakt. En in de kerk geloven we ook niet meer zo in die witte velden. Buiten de kerk is het ploegen op rotsen en binnen de kerk is het al ingewikkeld genoeg; kerkenraden moeten alle zeilen bijzetten om de eenheid te bewaren en de jeugd te motiveren om volgeling van Jezus te worden. De missie geeft dan alleen maar meer stress en om het in de kerk nog een beetje behapbaar te houden, kijken we een andere kant op.

Dan raakt de kerk naar binnen gekeerd. Ik zie hoe nobel en integer kerkenraden proberen met de situatie om te gaan. De inkomsten *Dopen in de Kralingse Plas*

© Het Kruispunt

Prioriteiten

lopen terug, de dominee moet wel betaald worden, het kerkgebouw vraagt wel onderhoud enzovoort. En ondertussen houdt de stroom van kerkverlaters aan; zowel links als rechts springen kikkers uit de gewetensvol en verantwoordelijk voortgeduwde kruiwagen. We staan dan wel sinds Pinksteren in de beweging van de Geest, maar de praktijk is weerbarstig. En – eerlijk is eerlijk – ook nogal eens intens ontmoedigend.

Kerk-zijn is kiezen

Ik zie dat we in een tijd leven die vraagt om moed en om fundamentele keuzes. Terug naar vader Abraham die zijn land en familie daadwerkelijk achterliet omdat God hem riep om een zegen te zijn voor de volken. En wat heeft God hem toen gezegend! Terug naar Mozes die met grote tegenzin uiteindelijk toegaf en daadwerkelijk deed wat God hem opdroeg: naar de farao gaan; en wat heeft God hem – en door hem het volk Israël en de hele wereld – gezegend! Terug naar Jesaja die zich daadwerkelijk liet uitzenden naar Gods volk en als profeet de mooiste dingen te zien kreeg over Gods reddingsplan voor de wereld. Terug naar Petrus die uiteindelijk alles gaf om zijn Heer te volgen en daarvoor zelfs op dezelfde manier moest sterven als Jezus. Wie kiest voor daadwerkelijke gehoorzaamheid en van harte bereid is om mee te bewegen in Gods werk, gaat concrete stappen zetten. 'Ga!' zegt God tegen je. Laat je eigen zekerheden los en vaar op zijn beloften, Hij zal je zegenen.

Kerk-zijn is kiezen. En wanneer je dan kiest op basis van het evangelie, dan is het opwindend en veelbelovend. Je kunt kiezen om de missie op te geven – deze keus is voor de korte termijn niet zo moeilijk, het is zelfs een mooie manier om te besparen op best forse posten op de kerkelijke begroting. Kiezen voor de beweging is ingewikkelder, dat zijn we vaak niet gewend. Maar we kunnen erom bidden – het eerst nodige. Daarmee begint het: luisteren naar het evangelie en in gebed gaan hoe we daadwerkelijk kunnen gehoorzamen. En wanneer je dan ontdekt dat het gaat om de liefde van de Vader voor zijn wereld, om de missie van Jezus en om de beweging van de Geest, en wanneer je ontdekt dat Jezus voor je bidt en dat Hij jou laat delen in Vaders vreugde, dan ga je offeren. Je hebt er ineens veel meer voor over. Misschien spreek je dan als gemeente af dat je 's winters de kachel minder hoog stookt en je jas aanhoudt omdat we dan de missie tenminste kunnen blijven ondersteunen. Of de dominee gaat minder in de gemeente werken omdat de prioriteiten in de kerk hierom vragen. Er komt creativiteit in de gemeente omdat we samen zoeken hoe we betekenisvol kerk kunnen zijn: voor elkaar en ook voor de omgeving. En voor de wereld. Je bent dan met elkaar gericht op het hart van Vader die de wereld zo liefhad, dat Hij zijn eigen Zoon voor haar gaf... Dan kan de kachel wel een paar graden lager want dan is het sowieso warm in de kerk.

Buiten de kerk is het ploegen op rotsen en binnen de kerk is het al ingewikkeld genoeg

Wie van harte bereid is om mee te bewegen in Gods werk, gaat concrete stappen zetten

Royaal geven

Investeren in de missie is opwindend. Je mag dan delen in de vreugde in Gods hart. In het Oude Testament gaf God zijn volk het voorschrift om tienden te geven. Zo kwam er een regel, die nog altijd handig is maar niet leidend. Jezus stak altijd dieper door dan de wet van Mozes. Hij bleef niet staan bij de regel maar drong dieper door, naar het hart. Daarom gaat het in het Nieuwe Testament erom dat we geven vanuit een overstelpende vreugde – de Korintiërs waren ondanks hun grote armoede zeer vrijgevig (2 Kor. 8:2). Je mag je ervan bewust zijn dat je meedoet in Gods werk. Je bent aan het zaaien en dan weet je dat je afhankelijk bent van Gods zorg. Jij zaait, God geeft ontkieming, groei en oogst. Zo mooi is het wanneer je in het spoor van het evangelie blijft. Dan mag je royaal geven aan het werk van God. Dan komt er veel meer binnen dan tienden. We zijn geroepen en in beweging gezet voor Gods missie; Jezus bidt voor ons en we krijgen het vertrouwen dat God zegent.

.....
Dan komt er veel meer binnen dan tienden

Deltaplan

Hoe krijgen we kerken en kerkenraden in beweging? Ik stel voor dat classes en regio's die te maken hebben met krimpende kerken dit fenomeen serieus nemen. Zelf woon ik in de regio Rotterdam, waar het voortbestaan van meerdere kerken onzeker is. Er wordt gedacht in termen als: 'nog tien jaar...' Laat classes en regio's de koppen bij elkaar steken, elkaar aanmoedigen tot intens gebed, samen dicht bij het hart van God zijn, gevoelig worden voor de omgeving, in gesprek gaan met de mensen, desnoods professioneel onderzoek laten doen, visie ontwikkelen en krachten bundelen. Dit laatste kan bijvoorbeeld betekenen dat we contact zoeken met andere kerken.

MissieFonds

Voor missionaire initiatieven is geld nodig. Voor goede missionaire plannen die de draagkracht van de kerken in de regio te boven gaan, is landelijke steun mogelijk. MissieFonds is binnen NGK en GKv verantwoordelijk voor de toekenning van financiële steun. Er zijn twee vormen: aanvullende financiering (bijvoorbeeld voor kerkplanting en vernieuwende missionaire initiatieven) en startsubsidie (een budget om nieuwe initiatieven op gang te helpen). De adviseur van MissieFonds kan met kerken meedenken over financiële mogelijkheden en zo nodig de weg wijzen naar begeleiding en ondersteuning.

Contactinfo:

Gienke Boersma, g.boersma@verrenaasten.nl.

Missieloket

Missionaire ondersteuning voor GKv en NGK kerken

Intercultureel eten bij Bron van Leven

En ook met missionaire organisaties die vaak knowhow en middelen hebben om kerken te versterken. Een deltaplan voor kerken. Niet om de kerken per se in stand te houden, maar om de kandelaar te behouden: drager van licht in een donkere wereld.

Investeren in de missie vraagt om oog en hart voor de beweging van de Geest. Het vraagt om kerken die de moed hebben om keuzes te maken, die creatief durven zijn. En wanneer de secularisatie de kerk dreigt te overspoelen en weg te vagen, is een deltaplan nodig. Niet om hoge dijken te bouwen, maar om het levende water te laten stromen. Als we kerk zijn vanuit Gods hart en Gods missie, dan zullen er altijd blijmoedige gevers zijn.

Bedenk dit: wie karig zaait, zal karig oogsten; wie overvloedig zaait, zal overvloedig oogsten. Laat ieder zoveel geven als hij zelf besloten heeft, zonder tegenzin of dwang, want God heeft lief wie blijmoedig geeft (2 Kor. 9:6-7).

Bas van Zijlkom is voorganger van CGK/NGK Rotterdam Alexanderpolder en voorzitter van Rijnmond Mission. Hij verlangt ernaar dat elke plaatselijke kerk actief betrokken is op de eigen omgeving en daar inhoud geeft aan de missie.

.....
Laat classes en regio's de koppen bij elkaar steken

Oude sok

‘Goed voor het milieu en goed voor de portemonnee.’ Zo klinkt het vaak in reclamespots van bedrijven die voor duurzaam willen doorgaan. Die portemonnee moet er wel altijd bij, anders verkoopt het blijkbaar niet. In de kerk is het niet echt anders. Kerkleden of -commissies zoeken vooral duurzaamheidsinitiatieven waar ook wat aan verdiend wordt. Denk aan zonnepanelen, thermostaat een graadje lager, isoleren, tweedehandsalternatieven enzovoort.

Gerben de Wild

Dat aan een duurzame keuze geld verdiend wordt klinkt goed, maar waar gaat dat bespaarde geld heen? In de praktijk weten we natuurlijk niet waar het heengaat. Het komt op de grote hoop en wordt ooit een keer uitgegeven. Nieuwe consumptie, nieuwe productie; goed voor de economische groei. Maar om zeker te zijn van een positief milieueffect, zou het bespaarde geld uitgegeven moeten worden aan iets wat minder vervuult dan waarop is bespaard. Die garantie is er echter niet. Anders gezegd: als je zonnepanelen koopt en van de winst op vliegvakantie gaat, dan is het voor het milieu nog maar de vraag of je zonnepanelen had moeten kopen.

Geld moet rollen

We lijken onbewust te denken dat geld ‘op’ gaat en dan weg is, maar geld gaat niet op. Geld verplaatst zich en heeft bij elke verplaatsing weer effect. De snelheid waarmee dat gebeurt, is van wezenlijk belang. Hoe sneller hoe beter voor de economie. Geld moet rollen. Maar er is een duidelijk verband tussen de groei van onze economische productie en de almaar voortgaande uitputting en vervuiling van de schepping. Te hoge CO₂-uitstoot en stikstofconcentratie, afname van biodiversiteit, ontbossing; ze houden allemaal verband met economische groei.

Mensen in het algemeen en ook kerkenraden zeggen vaak: ‘Duurzaam is prima, maar het moet wel financieel uit kunnen.’ Eigenlijk zouden we moeten zeggen: ‘In naam van de schepping, kijk uit voor iets wat financieel uit kan!’ De oude sok, waarin het geld langzaam ontwaardt, zonder schade aan te richten, is bij nader inzien zo gek nog niet. Of zonnepanelen die niet helemaal rendabel zijn. Maar dát klinkt ons absurd in de oren. Het is voor ons mensen blijkbaar onbestaanbaar om geld niet te laten renderen. Uiteindelijk moet het groeien en moet het onze kant op rollen. Maar is ten diepste dát niet juist absurd? En is dat omdat geld onze afgod is en bijna vanzelfsprekend wordt aanbeden?

Gerben de Wild schrijft af en toe voor het kerkblad van zijn gemeente in Zwolle en werkt mee aan activiteiten op het gebied van duurzaam kerk-zijn.

Nieuwe geldstromen aanboren

Goede rentmeester én een goede buur

Hoe kunnen we Gods koninkrijk zichtbaar maken voor de mensen om ons heen? Pioniersplek HECHT Leidschenveen-Ypenburg kiest ervoor om gebruik te maken van maatschappelijke subsidies om haar missie in de wijk mede mogelijk te maken. Ook voor bestaande kerken met hart voor de wijk kan dit een manier zijn om nieuwe geldstromen aan te boren. Wat zijn de mogelijkheden en wat de valkuilen en aandachtspunten? We stellen HECHT graag aan je voor en vertellen over onze opzet, ter inspiratie.

Hoe zorgen we voor voldoende inkomsten om onze missie te bereiken? Dat blijft een spannende vraag voor kerken en nieuwe missionaire initiatieven. In een tijd waarin ledenbijdragen minder vanzelfsprekend de kas vullen, wordt door kerken gezocht naar andere inkomstenbronnen. Daarnaast denken veel kerken na over hoe ze relevant kunnen zijn voor de maatschappij. De lokale overheid heeft ook doelstellingen en probeert die met behulp van subsidieregelingen en het inschakelen van partners te bereiken. Een pioniersplek als HECHT kan een van die partners zijn wanneer de gemeentelijke doelen overlappen met de doelstellingen van HECHT. Het kan gaan om een activiteitsubsidie tot 5.000 euro om een buurtactiviteit te organiseren, 30.000 euro voor de opzet van een vrijwilligersnetwerk onder jongeren of zelfs 100.000 euro voor een vernieuwend idee dat ouderen en jongeren verbindt.

Marjolijn Vreeken

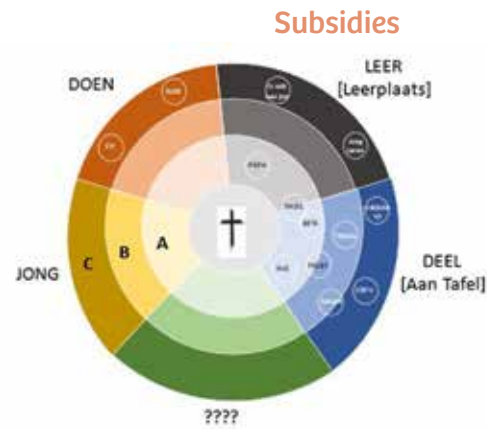
Omzien naar elkaar

Maar eerst meer over HECHT Leidschenveen-Ypenburg (*hecht-luyp.nl*). Deze pioniersplek bestaat nu vijf jaar in de Haagse Vinex-wijk, met zo’n 48.000 inwoners een prachtige wijk om te wonen. Ruim opgezet met veel water en groen en uitgebreide voorzieningen voor gezinnen met kinderen. Toch mis je ook wel wat. Er is (nog) geen historie, er zijn geen natuurlijke plekken van ontmoeting en soms is er wel erg weinig verbondenheid. Daarom willen we graag plekken bieden van ontmoeting en van omzien naar elkaar. Wij doen dit vanuit Gods liefde. We zoeken Gods koninkrijk in onze eigen wijk.

De overtuiging en visie van HECHT is ontleend aan Marcus 3 vers 14, waar staat dat de kerk geroepen is tot twee dingen: (1) bij Jezus blijven en (2) door Hem uitgezonden worden in de wereld die Hij liefheeft. Die twee zaken horen bij elkaar. Je weet namelijk niet wat je missie is als je niet bij Jezus blijft en tegelijk is

We zoeken Gods koninkrijk in onze eigen wijk

het doel van het 'bij Jezus blijven' om uitgezonden te worden in de wereld. Dit is weergegeven in het model van een dartbord met ringen. Die twee roepingen vatten we samen met 'Kom en zie' (de kern van het dartbord) en 'Ga en getuig' (de ringen daaromheen).

Kern: 'Kom en zie'

In het centrum staan een of meerdere open, laagdrempelige christelijke gemeenschappen. Dit is het hart van HECHT, waar we allereerst zelf in alles 'bij Jezus' zijn, Hem leren volgen en samen zijn lichaam zijn. Hier ontdekken we hoe God het leven en deze wereld heeft bedoeld. We nodigen onze medebewoners uit om zelf ook te komen zien en proeven dat het leven met Jezus goed is. Deze kern kun je samenvatten met de slogan 'Kom en zie'.

Ringen: 'Ga en getuig'

Om het centrum heen staan drie ringen. In deze ringen zijn allerlei community's en activiteiten. Vanuit de kern (bij Jezus zijn), zijn we als HECHT ook aanwezig in de wijk (de ringen). De plek op het dartbord zegt iets over de inhoud en het doel. Hoe dichterbij het centrum, hoe explicieter in woorden het over het geloof en het evangelie gaat. In ring C gaat het om verbindende contacten en ontmoetingen tussen wijkbewoners. Hier wordt de liefde van Jezus vooral in daden zichtbaar. Plekken waar het mogelijk is om elkaar als wijkbewoners te dienen, elkaar te ontmoeten, te spreken en voor elkaar te zorgen. In ring B gaat het om ontmoetingen waar het evangelie van Jezus op een 'lichte' manier wordt gedeeld. In ring A staan ontmoetingen centraal waar het evangelie van Jezus expliciet wordt gedeeld.

Elke activiteit en community is transparant over het doel en de opzet van haar activiteiten. Alle activiteiten en community's, waar ook op het bord, zijn waardevol in zichzelf. Ze hebben hun vaste plek op het dartbord. Deelnemers kunnen uiteraard wel worden doorverwezen naar andere community's en activiteiten op het bord. Zo ontstaat een onderling samenspel. Kortom: sommige community's hebben een uitgesproken christelijk karakter, zoals de Alpha-cursus, andere hebben een maatschappelijk karakter en zijn gericht op bloei van de wijk. We zijn inmiddels voor tal van organisaties een bekende en betrouwbare partner in de wijk en hebben een groot netwerk.

Liefde voor de wijk

Voor veel kerken is de vraag hoe zij zich op het maatschappelijk terrein willen bewegen. HECHT ziet het bijdragen aan maatschappe-

In ontmoetingen tussen wijkbewoners wordt de liefde van Jezus vooral in daden zichtbaar

Subsidies

Het door-kauwersdiner van de community TRAAG

lijke projecten in de wijk als onze christelijke roeping. We zien Gods koninkrijk aanwezig op veel plekken waar recht gedaan wordt aan mensen. Wij willen deze projecten als waardevol in zichzelf zien. We zijn helder in onze doelstelling. Voor ons als christenen is ons geloof de drijfveer om mooie dingen waar te maken in onze wijk. We willen niet als geheime agenda een missionaire doelstelling inbrengen. We zijn altijd helder over onze motivatie (de liefde van Christus) en willen laten zien dat we het belangrijk vinden om er voor elkaar te zijn. Wij vinden het belangrijk om in de wijk aanwezig te zijn op een manier die wij misschien diaconaal noemen, maar die de gemeente Den Haag benoemt als welzijn en maatschappelijk betrokken. Daar zijn kansen voor samenwerking. Voor HECHT is een groot netwerk van belang, omdat we wanneer we meer mensen leren kennen, hen ook kunnen uitnodigen voor activiteiten in de andere ringen.

Ook is het voor HECHT op financieel vlak heel interessant om samen te werken. Als pioniersplek zijn we gestart met sponsoring vanuit drie lokale Gkv-gemeenten en landelijke bijdragen. Het is ons doel financieel te verzelfstandigen. Daarbij hebben we niet de luxe van veel betalende leden of vermogen in vastgoed of vanuit het verleden opgebouwde buffers. We zoeken naar een breed palet aan financiële support voor wat we in de wijk willen doen. Het verwerven van subsidies is er een van.

Bijdragen aan maatschappelijke projecten in de wijk is onze christelijke roeping

Stichting RECHT

HECHT is op dit moment geen kerkgemeenschap, maar valt onder een missionaire stichting. Recent hebben we, naast HECHT, de stichting RECHT Leidschenveen-Ypenburg (*recht-luyp.nl*) opgericht waarmee we maatschappelijke projecten tot bloei van de wijk willen aanjagen en uitvoeren. In onze gemeente, Den Haag, is het niet (altijd) mogelijk om vanuit een stichting (of kerk) met een religieuze doelstelling subsidies aan te vragen. Dit zal bij elke gemeente anders liggen. Om door de gemeente als partner serieus genomen te worden, hebben we daarom een aparte stichting opgericht met een statutaire doelstelling waarin niet wordt verwezen naar het geloof. Het bestuur van HECHT stelt de bestuursleden van stichting RECHT aan. Zo borgen we onze identiteit. Vanuit de stichting RECHT kunnen we nu gemeentelijke subsidies aanvragen.

Het bestuur van de Stichting RECHT bij de notaris

Subsidies als extra inkomstenbron

Gemeentes hebben elk jaar een hele lijst met beschikbare subsidies. Ze zoeken partners die de gemeentelijke doelstellingen kunnen helpen waarmaken. Door middel van het verstrekken van subsidies die bij de doelstellingen passen, bereikt een gemeente haar doelen. Voor HECHT is het interessant om te weten welke doelstellingen de gemeente Den Haag nastreeft in onze stad en wijk. Als wij deze doelstellingen naast onze eigen doelstellingen leggen, zien we overeenkomsten. Waar we kunnen, vragen we deze subsidies aan. Subsidies als extra inkomstenbron geven ons in onze eigen begroting ruimte om met het geld dat we al op andere manieren binnenkrijgen andere doelstellingen te bereiken.

Een voorbeeld: vanuit HECHT willen we graag een betaalde jongerenwerker aannemen. Onze wens is om zowel een jongerencommunity te hebben waar het geloof ter sprake komt (een binnenste

.....
Er zijn overeenkomsten tussen onze doelstellingen en die van de gemeente

De Vinex-wijk is ruim opgezet met veel water en groen

ring-community), als een vrijwilligersnetwerk op te zetten waar jongeren vrijwilligerswerk doen voor bijvoorbeeld ouderen in de wijk (een buitenste ring-community). De gemeente Den Haag heeft jongeren én ouderen als doelgroep hoog op de agenda staan. Wij houden ons plan naast de mogelijke subsidieregelingen. Er is een regeling waar we voor 30.000 euro subsidie kunnen aanvragen. Daar zijn bepaalde restricties aan, denk aan de leeftijd van de jongeren, het percentage van de begroting dat opgaat aan catering of een eis om samen te werken met andere partijen. We schrijven ons plan dan zó, dat het onze eigen wensen en doelstellingen in zich houdt en ook past binnen het gemeentelijke doel. Als we subsidie toegezegd krijgen, kunnen we daar bijvoorbeeld een aantal dagdelen huur van betalen, en een deel van de uren van de jongerenwerker. Tegelijk kunnen we kiezen om naast het plan ook andere (uitgesproken christelijke, binnenste ring) projecten rondom jongeren te organiseren die we zelf bekostigen, of hiervoor christelijke fondsen aanvragen.

Uitdaging en roeping

Voor veel kerken zal het een uitdaging zijn om op deze manier te werken. Ook van ons als pioniersplek vereist het best veel creativiteit en ondernemerschap. Er zijn bestuursleden nodig, die zich verdiepen in wat er aan subsidiemogelijkheden aanwezig is. We leggen contact met de gemeente/het stadsdeel en bespreken wat er speelt in de

.....
Het vereist best veel creativiteit en ondernemerschap

Is er liefde, dan komt het geld

'Blink dus ook uit in dit goede werk' (2 Kor. 8:7)

De kerk krimpt. Vergrijst en ontgroent, net als de samenleving. Wat betekent dit? Geldstromen drogen op. Kerken kampen met krapte, synodes moeten snijden in uitgaven. Predikanten worden te duur, het emeritaatsfonds heeft te weinig dekking.

Of zit ik nu te miezeren en te somberen? Mag je wel zo over de kerk praten? De kerk zal er altijd zijn, tot het einde van de wereld, zo belijden we dapper in de Nederlandse Geloofsbelijdenis (artikel 27). We laten ons toch niet leiden door getallen en feiten? De Heer is toch onze Inspirator?

Overstelpende vreugde

Precies! Als Paulus bij de Korintiërs een beroep doet op hun offervaardigheid, doet hij dat niet omdat ze zo goed in de slappe was zitten (2 Kor. 8). Eerst wijst hij op de Macedonische kerken: 'ze zijn door ellende zwaar op de proef gesteld maar zijn toch, vervuld van een overstelpende vreugde en ondanks hun grote armoede zeer vrijgevig. (...) Uit eigen beweging hebben ze ons dringend verzocht mee te mogen doen aan de collecte' (voor de arme kerk in Jeruzalem). Overstelpende vreugde is de bron van geven! 'Door Gods wil gaven ze zichzelf in de eerste plaats aan de Heer, en vervolgens ook aan ons' (vers 5). Die vreugde wenst hij zijn lezers toe. En die zijn zeker rijk: 'U blinkt in alles uit: in geloof, kennis en welsprekendheid, inzet op elk gebied, in de liefde (...) – blink dus ook uit in dit goede werk.' Niet als opgelegde plicht, nee, 'door op de inzet van anderen te wijzen wil ik nagaan of uw liefde oprecht is' (vers 7).

Christus' liefde is de bron

De bron van die liefde is Jezus Christus zelf: 'Hij was rijk, maar is omwille van u arm geworden opdat u door zijn armoede rijk zou worden' (vers 9). Als het gaat om geld en geven, moeten we ons niet door cijfers laten ontmoedigen, of door onze rekenmeesters, hoe accuraat ook, laten leiden. Ik heb erbij gezeten op synodes waar men zei: *We moeten snoeien in missionair werk of de opleiding van predikanten, nu de gelden niet meer binnenkomen*. Dan denk ik: verkeerde keuze. Alleen Christus' liefde leidt ons. Twee keer spreekt Paulus van 'dit goede werk' (vers 6 en 7). Is dat werk goed, dan komt het geld er! Goed werk is liefdewerk, dat direct uit de Bron stroomt. Ben je daar vol van, dan komt het geld er echt. Zet mooie doelen voorop en geloof erin, dan krijg je wat je predikt.

Klaas van den Geest is predikant binnen de GK.

Klaas van den Geest

Subsidies

wijk. We schrijven een aanvraag die past bij onze en de gemeentelijke doelstellingen. Wanneer is toegezegd, moet het project uitgevoerd worden zoals toegezegd, waar aansturing voor nodig is. Er is goede verslaglegging nodig, zowel bij het aanvragen als de evaluatie. Er is financieel inzicht nodig. Daar gaat veel tijd in zitten.

Leidschenvveen-Ypenburg is een prachtige wijk om te wonen

Tegelijkertijd kun je het werkvlak van subsidieregelingen zien als heel waardevol. Hoe kunnen we als kerken bijdragen aan de maatschappij? Juist door aan te sluiten bij de doelstellingen van de plaatselijke overheid waar ze die van ons raken! Vaak raken ze aan koninkrijkswaarden die we zelf ook willen uitdragen. Waarom zouden we de gemeentelijke doelstellingen laten uitvoeren door alleen organisaties met (vaak) niet-christelijke doelstellingen? Juist hier kan een roeping als kerk of pioniersplek liggen.

Door op deze manier te werken, bouwen we aan een goede relatie met de plaatselijke gemeente. We zijn meer zichtbaar in de wijk en worden gezien als een betrouwbare en constructieve gesprekspartner in de wijk. Het helpt onszelf om niet alleen naar binnen gericht te zijn, maar om goede rentmeesters te zijn én een goede buur. We dagen je uit om je meer te verdiepen in samenwerking met de lokale overheid. Zoek eens de subsidieregelingen op, bekijk de gemeentelijke plannen en bekijk waar een match kan zijn. Ook via deze weg dragen we ons steentje bij aan Gods koninkrijk, toch?

Marjolijn Vreeken is teamcoördinator en pr- & communicatieadviseur bij HECHT Leidschenvveen-Ypenburg en bestuurslid bij Stichting ECHT en Stichting RECHT. marjolijn@hecht-luyp.nl

ontmoeten · verbinden · geloven

Groeien in gul leven

Diakenen in gesprek over geld

Geld. We hebben er allemaal mee te maken. Jong en oud, man en vrouw, rijk en arm. We kunnen simpelweg niet zonder. We hebben geld nodig om eten en drinken en kleding te kopen, ons huis te betalen; we hebben geld nodig om van te leven. De een zwemt erin, een ander draait ieder dubbeltje om voordat ie het uitgeeft. Bij die laatste groep denken we vaak aan het werk van de diaconie. Dat is terecht, maar eenzijdig. Het werk van diakenen is immers meer dan het helpen van mensen in financiële nood. Diakenen zijn er ook om de gemeente te helpen groeien in gul leven. In het navolgen van Jezus worden we geroepen tot offervaardigheid, staat in het bevestigingsformulier. Groeien in gul leven komt de meesten van ons niet aanwaaien. Geld wordt niet voor niets een ‘afgod’ genoemd in de Bijbel. Daarom is het goed dat diakenen ons hierbij willen helpen en ons een spiegel voorhouden.

Derk Jan Poel

Het is belangrijk om bewust stil te staan bij onze omgang met geld. Want aan geld kleven risico's en verantwoordelijkheden. 'De wortel van alle kwaad is de liefde voor geld' (1 Tim. 6:10) en 'hoe meer iemand is toevertrouwd, des te meer zal er van hem worden gevraagd' (Luc. 12:48). Dat is de waarschuwing die doorklinkt in het evangelie.

Ondertussen zijn wij, welvarenden, behoorlijk gewend geraakt aan onze manier van leven. Natuurlijk realiseren we ons dat er in de wereld een groot verschil is tussen arm en rijk. En hoewel de meesten van ons zich zeker niet arm voelen, zullen we onszelf ook niet snel rijk noemen. Rijk, dat zijn die mensen die exorbitant veel meer hebben dan wij. De miljonairs met hun dure villa's, snelle auto's en luxe jachten. Vergeleken met hen zijn wij niet rijk. Als je zo kijkt, kun je zomaar uit het oog verliezen dat wij in Nederland tot de rijkste tien procent van de wereldbevolking behoren! We leven in de meest welvarende periode die ons land heeft gekend.

Als je als alleenstaande eenverdiener 46.000 euro netto per jaar verdient, mag je je een van de gelukkige bovenste één procent noemen. Ligt je inkomen iets lager? Je hebt geen klagen. Een alleenstaande eenverdiener met een modaal inkomen (27.500 euro netto) hoort bij de meest welgestelde 3,5 procent van de wereld. (bron: givingwhatwecan.org)

Volgen we Jezus ook met onze portemonnee?

Geld moet rollen, maar welke kanten op? De meesten van ons hebben een uitgavenpatroon waar we vaak ongemerkt ingerold zijn. Welke keuzes maken we in ons uitgavenpatroon? Hoe bewust doen we dat? Persoonlijk en als gemeente? En wat heeft Jezus daar eigenlijk over te zeggen? Volgen we Hem ook met onze portemonnee?

Leven van genoeg

Er is op zich niets mis met geld. Het is een handig ruilmiddel en we mogen ook genieten van de goede dingen die God geeft. Maar in een tijd waarin onze levensstandaard een vernietigende impact heeft op de schepping, is het wel van belang dat we elkaar stimuleren in leven van genoeg. Anderen betalen vaak de prijs voor onze welvaart. Aan de ene kant doordat zij leven in landen waar de gevolgen van de klimaatcrisis nu al nadrukkelijk voelbaar zijn. Aan de andere kant doordat zij de echte prijs betalen voor onze fast fashion en onze nieuwste gadgets. Veel daarvan wordt immers geproduceerd voor een hongerloontje en onder erbarmelijke werkomstandigheden.

Is onze hang naar genieten niet doorgeslagen? Kunnen we naast spreken over een armoedegrens, ook met elkaar nadenken over een welvaartsgrens? Wanneer is het genoeg? Welke verantwoordelijkheid hebben we voor het deel van ons inkomen dat valt in de categorie 'meer dan voldoende, overvloed of luxe'? Dit zijn geen gemakkelijke vragen, maar het is wel nodig dat we hierover met elkaar in gesprek zijn. Anders negeren we een behoorlijk deel van de Bijbel.

.....
Anderen betalen vaak de prijs voor onze welvaart

In gesprek gaan

Je wilt als diaken met iemand in gesprek over geld. Dat kan dus gaan over een situatie van genoeg, maar ook over een situatie waarin er geldproblemen zijn. Hoe start je nou zo'n gesprek? Zo'n gesprek kan namelijk best ongemakkelijk zijn. Omdat een open gesprek wel heel belangrijk is, volgen hier enkele tips met voorbeeldzinnen (cursief).

- ➔ **Maak de situatie normaal.** We vinden het allemaal fijn als we niet de enige zijn. Als meerdere mensen hetzelfde ervaren, is het makkelijker om het erover te hebben.
  - *Niemand praat graag over geld, dat voelt toch een beetje als privé.*
  - *Veel alleenstaande ouders vinden het niet makkelijk om rond te komen. Hoe is dat voor jou?*
- ➔ **Erken mogelijke weerstanden vooraf.** Het kan zijn dat je in het gesprek enige weerstand verwacht. Door deze op voorhand te erkennen, kun je die vaak al wegnemen. Je laat zo zien dat je de lastige positie van de ander begrijpt. Geef daarbij ook aan dat de ander zelf kiest. *Het is misschien een wat directe vraag en je hoeft geen antwoord te geven, gevolgd door: welke rol speelt jouw geloof in hoe je omgaat met je geld of hoe gaat het financieel met je?*
- ➔ **Gebruik open vragen.** Die geven ruimte aan de ander. Met open vragen krijg je vaak meer informatie dan met gesloten vragen. Gesloten vragen roepen vaak alleen een 'ja' of 'nee' als reactie op.

Diaconaat

Oefen jezelf daarom in het bewust stellen van open vragen.

- *Hoe red je het financieel?* (in plaats van: *red je het financieel?*)
- *Welke plek heeft geven aan goede doelen bij jou?* (in plaats van: *geef je ook geld aan goede doelen?*)

➔ **Benadruk vertrouwelijkheid.** Bij onderwerpen waarop een taboe rust, is vertrouwen belangrijk. Door dit te benadrukken is er een kans dat mensen eerder wat gaan vertellen. Benadruk vertrouwelijkheid alleen als je deze vertrouwelijkheid ook kunt garanderen! *Met alles wat je mij vertelt, zal ik zorgvuldig omgaan. Binnen de diaconie wordt elke situatie anoniem besproken.*

➔ **Geef de reden van je vraag aan.** Zomaar beginnen over geld voelt vreemd. Geef daarom de reden van het verzoek aan. Normaliseer hier meteen: *We horen vaker van mensen die... of Mag ik vragen hoe dat voor jou is?*

- *Veel mensen in Nederland hebben moeite met rondkomen. We merken als diaconie dat mensen het ook best lastig vinden om te praten over deze zorgen. Daarom vragen we er tegenwoordig standaard naar in onze kennismakingsgesprekken. Dus mag ik ook aan jou vragen hoe jij jouw financiële situatie ervaart?*
- *We praten in Nederland niet zo makkelijk over geld. Als diakenen willen we gemeenteleden echter stimuleren om gul te leven en zo het evangelie handen en voeten te geven. Daarom is dat voor ons een onderwerp dat we graag bespreekbaar maken. Dus mag ik jou vragen, welke plek heeft geven voor jou?*

➔ **Let op aanknopingspunten in een gesprek.** Vaak zijn er in een gesprek verschillende aanknopingspunten om te beginnen over de financiën. Probeer deze op te pikken en daarop in te gaan. Vragen als: *Wat bedoel je daar precies mee?* of *Wat is de reden dat je dat deed?* zorgen ervoor dat de ander ruimte krijgt om meer uitleg te geven. Vermijd zoveel mogelijk de waarom-vraag, omdat die kan overkomen als een oordeel.

➔ **Bespreek fysieke signalen.** Benoem wat je ziet.

- *Ik hoor dat je stem trilt als je praat over bellen met deurwaarders. Veel mensen beantwoorden telefoontjes niet omdat ze bang zijn voor... Hoe is dat voor jou?*
- *Ik merk dat je het lastig vindt om hierover te praten. Wat maakt het lastig voor jou?*

Met dit spel kun je praten over geld

Diaconaat

Een gesprek over geld kan ook gaan over: wat doe je met meer dan voldoende, overvloed of luxe?

Taboes doorbreken

We praten niet makkelijk over geld. Voor velen voelt dat toch als een privézaak. Het is nog lastiger om toe te geven dat je het financieel niet redt, laat staan dat je om hulp vraagt. Daardoor blijven situaties van armoede en schulden vaak lang verborgen. Maar als mensen eerder hulp vragen, worden ze sneller en beter geholpen. Het is daarom van belang om dit taboe te doorbreken. Ik hoop dat bovenstaande tips zullen helpen om het gesprek over geld wat vaker te voeren.

Dat taboe doorbreken, is iets waar we ook samen aan kunnen bijdragen. Heel praktisch bijvoorbeeld met het spel *Taboedoorbrekers*. Het spel bestaat uit veertig vragen, stellingen en uitspraken voor een goed gesprek over geld en schulden, eenzaamheid en hulp, werk en perspectief. Hoe meer mensen erover praten, hoe eerder het taboe wordt doorbroken. Het spel is gratis te bestellen op samenhartvoormensen.nl.

Andere ideeën zijn: doe eens een Micha-cursus, vraag je predikant om een preken-serie te houden over dit onderwerp. Denk samen met hem of haar na over manieren waarop het gesprek hierover in de gemeente kan worden gevoerd. GKv De Fontein in Zwolle maakte bijvoorbeeld een themagids *Schat! Waar is je hart?* om het gesprek in de miniwijken hierover te voeren. Heb je nog meer tips of mooie materialen om in gesprek te gaan over geld? Laat het ons weten via info@kerkpunt.nl. We delen het graag.

Derk Jan Poel werkt voor Kerkpunt als adviseur diaconaat en integral mission. Voor bovenstaande tips is gebruikgemaakt van de brochure 'Zorgen over geld? Praten helpt. Handreiking: Signaleren van geldzorgen', een uitgave van de gemeente Utrecht in samenwerking met Kenniscentrum Sociale Innovatie Hogeschool Utrecht.

.....
Als mensen eerder hulp vragen, worden ze sneller en beter geholpen.

Ik ben er gewoon

Mijn rol als koster is mijn roeping, God heeft mij geleid. Ik ben sinds 2005 koster in GKv De Fontein in Zwolle. Daarvoor werkte ik voor de Belastingdienst. Er stond een vacature in het *Nederlands Dagblad*; ze zochten een koster voor een missionaire gemeente, iemand met affiniteit met jongeren. Ik had het gezien, maar dacht er verder niet over na. Ik wist niet eens goed wat een koster doet. Maar mensen in mijn omgeving vonden het mij op het lijf geschreven. Ik deed toen evangelisatie onder de Turkse gemeenschap, was ook jarenlang vrijwilliger bij Youth for Christ. Anderen zagen het eerder dan ikzelf.

Als koster trek ik me niet terug in de keuken; ik probeer aanwezig te zijn in de ontmoetingsruimte (de hal). Ik probeer vaak een praatje te maken en merk dat de drempel naar mij voor mensen laag is. Want als koster heb ik geen verwachtingen van kerkleden, ik ben er gewoon. Ik zie mijn rol als koster vooral als gastheer. Onze kerk is elke dag open voor mensen in de wijk; voor een kop koffie, een gesprek, gebed. Ik vind het belangrijk dat mensen zich thuis voelen in de kerk. Maar de gastvrijheid moet wel naar Jezus wijzen.

Zelf kwam ik als vluchteling uit Roemenië. Ik was christen, maar kende God niet. Nog nooit had ik een Bijbel gelezen, die waren er bijna niet onder het communisme. In het asielzoekerscentrum kreeg ik een Bijbel van mensen uit de kerk. Ik ging lezen, naar catechisatie, deed belijdenis. Kennis krijgen over God is belangrijk. Daar maak ik me nu weleens zorgen om. We willen jongeren vooral bij de kerk houden, laagdrempelig, op een vrije manier. Maar we moeten hun leren wie God is.

Inmiddels ben ik zeventien jaar koster en heb ik veel geleerd. Ik zie ook de minder leuke dingen; gebrokenheid, scheidingen, boosheid onderling. Vroeger dacht ik dat de kerk onfeilbaar is, maar de kerk is niet volmaakt. Ik heb veel mooie gesprekken met mensen, ook aan de rand van de gemeente. Ik stel me kwetsbaar op, daardoor verander ik, maar anderen ook. En door al de gebrokenheid die ik zie, ben ik kritischer naar mezelf geworden. De wereld kijkt naar ons; wat ik doe, geeft mensen een beeld van christenen en de kerk. Ik wil dat mensen God in mij herkennen. Wij zijn het licht, dat moeten we ook laten schijnen!

Valentino Cătăneanu (53) is koster van GKv De Fontein in Zwolle.

Op welke manier heeft je werk in de kerk jouw geloof/leven/kijk op de kerk veranderd? Wil je daarover vertellen, meld je dan aan voor deze rubriek bij suanlokhurst@hotmail.com.

Leven van het evangelie

Regelingen bewegen mee met de tijd

Leven van het evangelie? Ik moest onlangs nog aan iemand uitleggen wat dat betekent. We leven toch allemaal van het evangelie? Zonder verdere context is dit een wat vreemde uitdrukking inderdaad. Waar het over het ambt van predikant gaat, bedoelen wij hiermee dat hij of zij zonder financiële zorgen Gods Woord kan verkondigen en de kerkelijke gemeente kan dienen. Een roeping en een ambt. Roeping, overigens, die van toepassing is op iedereen die werkt in de kerk. In een gemeenschap bestaande uit een unieke mix van vrijwilligers en betaalde werkers.

Maar hoe uniek is dat nog? Wat betreft betaalde werkers in de kerk worden we steeds meer gelijkvormig aan de wereld om ons heen. Het aantal kerkelijk werkers groeit, deze beroepsgroep bestaat grotendeels uit 'gewone' werknemers op wie het arbeidsrecht en een gezagsverhouding van toepassing zijn. Naast vele andere overheidsinvloeden, zoals de verplichte ANBI-registratie en inschrijving bij de Kamer van Koophandel, veroorzaakt dit een groeiende zakelijkheid in de kerken. Maar wat is het dan toch met die predikanten? Kunnen die niet tijdelijk worden aangesteld zoals kerkelijk werkers? Waarom heeft de predikant zo'n andere positie en is 'leven van het evangelie' tegenwoordig nog wel houdbaar? Op deze punten ga ik in dit artikel in.

Bijzonder ambt

Ik hoef je niet uit te leggen dat het predikantsambt een bijzonder ambt is. Een predikant stelt zijn/haar leven in dienst van de verkondiging van Gods Woord. Dit vereist naast een speciale opleiding een levenswandel die opvalt en mensen uitlokt Jezus te volgen. Een voorganger dus op vele terreinen. Met God als gezaghebber! Ook maatschappelijk zonderen we het predikantsambt af van de 'standaardwerknemer'. De predikant is een pseudozelfstandige zonder arbeidscontract, in een bijzondere fiscale positie. Kerken betalen een brutotraktement en enkele vergoedingen, waarbij de predikant zelf verantwoordelijk is voor aangifte bij de fiscus. Een predikant wordt in de regel aangesteld voor onbepaalde tijd, omdat hij of zij niet kan terugvallen op werkloosheidsvoorzieningen en dergelijke.

Bijbels perspectief

Het afzonderen van de Woordverkondiging van andere beroepen is een Bijbels gegeven. Een bekend hoofdstuk in dit opzicht is

Ruurd Kooistra

.....
Waarom heeft de predikant zo'n andere positie?

Predikant

1 Korintiërs 9. Paulus is hier volstrekt duidelijk over de bijzondere positie van evangelieverkondigers. 'Als wij geestelijke zaken onder u hebben gezaaid, is het dan te veel gevraagd dat we materiële zaken van u oogsten?' (1 Kor. 9:11). Daarbij noemt Paulus het voorbeeld van een soldaat die uiteraard niet op eigen kosten het leger zal dienen, maar redelijkerwijs een salaris mag verwachten voor zijn inzet. En van de agrariër: zou die niet van z'n eigen oogst mogen eten?

Van hetzelfde hoofdstuk (1 Kor. 9) gaat ook een waarschuwing uit. Je laten betalen door de groep waarvoor je preekt, kan vrijheid in verkondiging in de weg staan. Paulus bezoekt steden waar veel mensen voor het eerst van Jezus horen. Er heerst verdeeldheid in religieuze opvattingen. Paulus benadrukt daarom dat hij graag zelf in levensonderhoud voorziet, om niet in de valkuil te vallen van het aloude spreekwoord: 'Wiens brood men eet, diens woord men spreekt'. Het gaat te ver om deze tekst direct door te trekken naar evangelisatie- en zendingswerk. Maar andersom is deze parallel wel toepasbaar. Kerkelijke gemeenschappen stellen vanuit dezelfde belijdenis en overtuiging een voorganger vrij voor werk in de gemeente. Daar doelt Paulus op met zijn eerste punt. Daarnaast zenden wij vanuit onze kerkelijke gemeenschappen predikanten uit voor missionaire en zendingsprojecten. Juist door die onafhankelijke financiering vanuit onze kerken kan een predikant daar zonder belemmeringen het evangelie verkondigen; het tweede punt van Paulus. Het is dus een Bijbelse opdracht om onze predikanten van levensonderhoud te voorzien.

Zorgplicht

We moeten dus inderdaad in het levensonderhoud van een predikant voorzien. Maar daar kun je toch alle kanten mee op? Iedereen heeft daar een ander beeld bij en leeft naar zijn eigen standaard. Het is daarom goed allereerst enkele kaders te noemen. Zorgen voor het levensonderhoud van predikanten wordt ook wel de zorgplicht van ons als kerken genoemd. 'Deze kerkelijke zorgplicht strekt zich mede uit tot het gezin van de predikant, ook na zijn overlijden', zoals verwoord in de kerkorde. Vanuit die plicht kijken we eerst naar onszelf. De primaire levensbehoeften zijn snel in te vullen. Een warm huis, genoeg en gezond voedsel en voldoende comfort om te leven en te werken.

Over voldoende en genoeg gesproken, hoe bepaal je dat? Ik hoorde eens een betrokken broeder zeggen: 'Als de parkeerplaats van de kerk vol staat met nette middenklassers en grote auto's en het ene

ouwe barrel van een Toyotabusje is van de dominee, dan heeft de kerk de zorgplicht niet begrepen.' De kern van de zorgplicht is dat we onze welvaart delen met de predikant. Om discussies over voldoende en genoeg niet continu te hoeven voeren, is voor het ambt van predikant een landelijke regeling opgesteld. Regelingen die ook zijn afgemeten aan maatschappelijke normen. Predikanten zijn

.....
**Wiens brood
 men eet, diens woord
 men spreekt**

.....
**Over voldoende en
 genoeg gesproken,
 hoe bepaal je dat?**

Predikant

De pastorie is, gezien de huidige woningmarkt, steeds vaker maatwerk qua inkomensniveau en levensstandaard langs de lat van andere beroepsgroepen gelegd met vergelijkbaar werk- en opleidingsniveau. De regelingen bevatten traktementsschalen, vergoedingen en de nodige afspraken rondom studie, verlof en emeritaat/pensioen. Alle kerken in de NGK en GKv volgen deze regelingen. De praktijk leert dat dit van goede zorg getuigt en dat over dit onderwerp weinig discussies (meer) bestaan.

Pastorie onder water

Levensonderhoud omvat ook het wonen. De woonparagraaf ligt tegenwoordig nogal gevoelig en wordt soms erg ingewikkeld gemaakt. Maar het is eenvoudigweg de plicht van de kerk om de predikant hierin te ondersteunen. Als een startende predikant door bijvoorbeeld een studieschuld geen woning kan kopen, dan zul je als kerk een pastorie moeten aanschaffen of huren. Soms geven kerken de predikant een financieel zetje om alsnog te kunnen kopen. Ook is het een taak van de kerken om naast een predikant te gaan staan indien verlies op een woning (onder water staan) de mobiliteit in de weg staat. Daarbij moet aan beide kanten gekeken worden naar redelijkheid en billijkheid. Het is dus niet zo dat kerken altijd maar alles voor de predikant moeten betalen. Een eventuele winst op een woning wordt immers ook niet gedeeld met de kerk. De pastorie is, gezien de huidige woningmarkt, steeds vaker een maatwerkdossier. Klop voor advies vooral aan bij de daarvoor bedoelde instanties zoals Steunpunt Kerkenwerk.

Tweeverdieners

Niet alleen kerken en onze maatschappij veranderen. Ook de omstandigheden in predikantsgezinnen gaan met de tijd mee. Het aantal werkende partners van predikanten is de laatste tien jaar enorm gestegen. Vaak niet uit financiële noodzaak maar uit vrije

Predikant

keus. Toch kan dit schuren met het feit dat we in de zorgplicht ook het gezin van de predikant betrekken. Nog lastiger wordt het als een predikant zelf aangeeft in deeltijd te willen werken om enkele gezinstaken op zich te nemen vanwege een werkende partner. Dit kan op het eerste gezicht een vertroebeling lijken van de zorg voor de predikant en zijn gezin. Het is goed te weten dat hier ook landelijk over nagedacht wordt en dat dit soort situaties in de regelingen een plek krijgen. Juist om discussies over vermeende grijze gebieden te voorkomen.

Houdbaar en betaalbaar

Tot nu toe kwamen vooral de plichten van kerken aan de orde. Maar willen en kunnen kerken hier blijvend aan voldoen? Het zijn immers tijden van krimp en onzekerheid. Gelukkig hebben veel kerken reserves. Maar als die voor predikantslasten worden aangewend, gaat het snel. Met andere woorden: is dit systeem nog houdbaar? Mijn antwoord is dubbel: ja en nee. Om met het laatste te beginnen: de tijd dat elke kerk een voltijdpredikant voor onbepaalde tijd kon aanstellen, is absoluut voorbij. Mijn 'ja' zit vooral in de oproep om anders naar de inzet van predikanten en andere betaalde werkers

© Towfiqu Barbhuiya

Geld, geef het een kans!

Predikant

te kijken. Er is duidelijk meer behoefte aan flexibiliteit en kosten-efficiënt werken. Waarbij vooral het laatste een grote valkuil kan zijn. Ik kom nog steeds kerken tegen die een deeltijdpredikant willen beroepen met een haast voltijds takenpakket. De deeltijdkeuze is dan alleen een bezuinigingsmaatregel. Of kerken die omwille van een tijdelijke verbintenis een kerkelijk werker aanstellen in plaats van een predikant; vooral ingegeven vanuit onzekerheid. Alhoewel kerken zeggen dat er wel degelijk naar de inkomstenkant en de kern van hun verlangens en behoefte wordt gekeken, durf ik daar zeker enkele twijfels bij te hebben. Bezuinigen is immers veel eenvoudiger dan mensen om (meer) geld vragen.

Bezuinigen is immers veel eenvoudiger dan mensen om geld vragen

Kansen

Daarnaast ben ik ervan overtuigd dat op het 'geven aan de kerk' nog een enorm taboe rust. Een oproep tot het verhogen van inkomsten wordt vaak beperkt tot een briefje, kerkbladoproep of gemeentevergadering. Niet zelden met een negatieve toonzetting van 'het moet... anders kunnen we het niet meer betalen'. In het boek *God, geld en geloofsgemeenschappen*, onder redactie van Leon van den Broeke, schreef ik onlangs een hoofdstuk met als titel 'Geld, geef het een kans!'. Als we anders naar onze giften aan en behoeften in de kerk gaan kijken, is er echt veel meer mogelijk dan we denken! Te denken valt aan regionale samenwerking tussen kerken, om predikanten en kerkelijk werkers flexibel inzetbaar te maken. Het betekent de nadruk leggen op kansen en minder op bedreigingen. Het betekent ook communiceren over de verlangens die leven in de gemeente en hoe daar invulling aan te geven. Ook op dit punt wordt landelijk nagedacht. In de kerkorde komt een uitzondering voor aanstelling van predikanten voor bepaalde tijd en Steunpunt Kerkenwerk ontwikkelt samen met de Predikantenvereniging|CGMV een mobiliteitsplatform. Een andere tijd vraagt om andere oplossingen. Daarbij mogen we blijvend vertrouwen op onze hemelse Vader die zijn kerk behoudt!

Ruurd Kooistra is directeur van Steunpunt Kerkenwerk

Steunpunt Kerkenwerk (SKW) adviseert kerken (GKv, CGK en NGK) in hun rol als werkgever en beheerder. SKW biedt ondersteuning bij de invulling van kerkelijk personeelsbeleid en bij materiële en financiële zaken, zoals kerkgebouwen en kerkelijk bestuur.

Kerken en eerlijk bankieren

Waar investeert jouw kerk haar geld in? Om deze vraag te beantwoorden, kun je kijken naar de uitgaven van jouw kerk. Maar met het geld van de kerk op de bank wordt ook geïnvesteerd. Sommige kerken maken daarom de overstap naar een duurzame bank. Zo ook de Proosdijkerk in Ede. Twee leden van de Commissie van Beheer (CvB) leggen uit waarom.

Peter Sinia

Is het goed om te investeren in Israëliëse nederzettingen in de Palestijnse gebieden? Pensioenfonds PGGM, waar de pensioenen van predikanten van de Nederlands Gereformeerde Kerk (NGK) zijn ondergebracht, kwam in het nieuws omdat het zulke beleggingen ging uitsluiten. Als NGK-predikanten daar anders over zouden denken, kunnen ze niet even overstappen naar een ander pensioenfonds. Maar als de huisbankier van jouw kerk in het nieuws komt vanwege het witwassen van geld, dan kun je als plaatselijke kerk wel de overstap maken naar een andere, eerlijke bank. Precies zo'n witwasschandaal was de aanleiding dat Marlieske Smilde deze vraag bij de CvB van haar Proosdijkerk neerlegde.

Marlieske legt uit dat het voor haar begon als een persoonlijke vraag wat zij daar als christen aan kon doen. Ze maakte persoonlijk daarom al de keuze voor een andere bank. In ons gesprek valt op hoe ontspannen Marlieske spreekt over de vraag of anderen haar in dat voorbeeld zouden moeten volgen. Ze legde de vraag wel voor aan de CvB. Negatieve aanleiding was het witwasschandaal bij de huisbankier van de kerk. Positieve inspiratie voor deze stap gaf paus Franciscus met zijn encycliek *Laudato Si'*. Hij roept 'alle mensen van goede wil' op om met respect en eerbied om te gaan met de aarde en de armen. Winfried van Holland, voorzitter van de CvB, laat merken dat elke vraag vanuit de kerk door hem serieus opgepakt wordt. Hij doet een belronde langs andere kerken en concludeert dat die kerken die uit overtuiging de overstap naar een eerlijke bank maken, de eventuele obstakels overwinnen.

Ethische zaken

Marlieske vertelt hoe voor haar persoonlijk zaken als milieu en de wapenwedloop belangrijke thema's waren bij de keus voor een bank. Maar ethische zaken die bij de banken zelf speelden, zoals schandalen rondom bonussen en witwassen, waren de druppel. Op de website eerlijkegeldwijzer.nl is een bankwijzer te vinden, waarin banken

op nog meer thema's met elkaar vergeleken worden. De eenvoud van zulke vergelijkingsites kan de indruk wekken dat alle vragen rondom banken en het investeren van geld ook eenvoudig zijn. Om een oud voorbeeld aan te halen: was investeren in pvc goed omdat je er rioolbuizen mee kon aanleggen en zo mensenlevens kon redden, of was pvc vooral een milieuvriendelijk materiaal? Of iets actueler: moet je als kerk helemaal niet willen investeren in de wapenindustrie, of bijvoorbeeld wel als dat de verdediging van Nederland of Oekraïne ten goede komt? Wie, om bij de actualiteit te blijven, zich verdiept in het verhaal van Poetin en de Russische oligarchen kan zomaar op de naam van een Nederlandse bank stuiten. Een bank die misschien wel de sportclub van je kinderen sponsort en daarom je sympathie had.

Om aan de regels te voldoen wat betreft het kennen van je klanten (KYC) en het tegengaan van witwaspraktijken (AML) schijnen de Nederlandse banken zo'n achtduizend mensen in dienst te hebben. Vergelijk je dat met het aantal wijkagenten (zo'n 3400) dat Nederland schijnt te hebben, dan is het te begrijpen dat sommige bankiers zich beklagen dat zij in de strijd tegen witwaspraktijken politiewerk moeten doen en daar ook nog eens strenger op afgerekend worden.

Dat die regels ook in het nadeel van kerken kunnen werken, ontdekte de zendingcommissie van de Proosdijkerk bij een overboeking ter ondersteuning van de zusterkerk in Zuid-Soedan, waarbij kenmerkend alarmbellen bij de bank gingen rinkelen. Die alarmbellen kunnen bij een bankier overigens al gaan rinkelen als het niet-traceerbare contante geld uit de collecte van de kerk bij de bank gestort moet worden. Winfried en Marlieske ontdekten dat zelfs de overstap naar een duurzame bank zoals Triodos, vanwege onder meer diezelfde strenge regelgeving tegen witwassen, niet snel gemaakt is. Winfried vertelt met plezier hoe leden van de CvB die eerder aarzelingen hadden bij de overstap, hen nu aanmoedigen om niet te snel op te geven en gewoon even vol te houden.

Niet eenvoudig

Het is dus niet gezegd dat het eenvoudig is om het geld van jouw kerk met behulp van de juiste bank in goede zaken te investeren. Omdat het onderscheid tussen goede en slechte zaken soms complex is. Omdat goede bankiers en zuivere producten vaak te vinden zijn bij dezelfde bank waar het morele rot ook diep zit. En omdat een overstap als plaatselijke kerk van de ene naar de andere bank toch net iets moeilijker is dan de overstap voor jou als particulier. Toch ontslaat dat je niet van de plicht om ook als het om geld gaat te investeren in wat goed is. Met de woorden van Marlieske: 'Hoe maken we als kerk ook financieel Gods koninkrijk zichtbaar?'

Peter Sinia is predikant van de Nederlands gereformeerde Proosdijkerk te Ede.

Bij een overboeking naar de zusterkerk in Zuid-Soedan gingen bij de bank alarmbellen rinkelen

Hoe maken we als kerk ook financieel Gods koninkrijk zichtbaar?

‘Leg verantwoording af van je beheer’

Interne en externe financiële transparantie van kerken

Dat je actief geworden bent in de kerk is waarschijnlijk niet omdat je een vergadertijger bent of dol op financiële regelgeving. Toch bestaat een deel van het kerkenwerk uit vergaderen, overleg en financieel beleid, mogelijk meer dan je lief is. Dit artikel gaat over interne transparantie, aangevuld met eisen van overheid en banken over externe financiële transparantie van geloofsgemeenschappen. De leidende vraag is waarom kerken uit zichzelf financieel transparant zouden moeten willen zijn.

Leon van den Broeke

Een voorbeeld. Een groep enthousiaste gemeenteleden weet het zeker: een podium zal voor meer beleving en een volle kerk zorgen. De preekstoel kan naar het museum voor kerkelijke oudheden. Dat vindt ook de bevlogen voorganger die zijn kostuum inclusief stropdas al heeft ingeruild voor een jeans en een gezellige trui. Iedereen is blij, behalve de taakgroep beheer. Het podium gaat 30.000 euro kosten. De taakgroep attendeert op het ontbreken van onderbouwing van het plan en wil niet betalen. Boosheid alom bij de enthousiaste groep: ‘Waarom doet de taakgroep zo moeilijk? Die moet toch gewoon betalen!’ In dit voorbeeld licht iets op van het onbegrip over het financiële beleid dat in handen is van een handvol gemeenteleden. Het vertelt ook iets over het ontbreken van inzicht in en betrokkenheid bij het financiële welzijn onder enthousiaste gemeenteleden. De casus laat ook iets zien van de geringe interne financiële transparantie richting enthousiaste gemeenteleden.

Onbegrip over het financiële beleid bij enthousiaste gemeenteleden

Externe transparantie
Het voorbeeld kan uitgebreid worden. Jan is ondernemer en vooraanstaand, evangelicaal gemeente-lid. Hij is vóór een podium vanwege meer geloofsbeleving. Jan wil de helft betalen. Anderen moeten bereid zijn de andere helft te betalen. Ingewikkelder wordt het als hij John, Jean of Juan zou heten en van buiten de Europese Unie (EU) of de Europese Economische Ruimte (EER) zou betalen. Dan zouden zijn donatiegegevens opgevraagd kunnen worden. Althans, als het wetsvoorstel Transparantie van Maatschappelijke Organisaties erdoor komt. Dit wetsvoorstel beoogt ongewenste beïnvloeding van maatschappelijke organisaties door buitenlandse geldstromen tegen te gaan. Die beïnvloeding kan namelijk negatieve gevolgen hebben voor de democratische rechtsstaat. Het wetsvoorstel kan leiden tot verandering in geefgedrag aan maatschappelijke organisaties. Daaronder

In geloof geld geven gaat om de dienst van barmhartigheid en gerechtigheid in kerk en wereld

vallen ook religieuze en levensbeschouwelijke organisaties, of ze nu de rechtspersoon van vereniging, stichting of kerkgenootschap zijn. Volgens het wetsvoorstel zou de kerk een donatie van meer dan 4.500 euro van buiten de EU of EER openbaar moeten maken. Vanuit de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) zou de donatie van 15.000 euro voor melding van een ongebruikelijke transactie in aanmerking komen, althans als het om een incidentele gift gaat.

Dat kan donateurs afschrikken. Voor geloofsgemeenschappen is dat lastig. Ook omdat de overheid door de Toeslagenaffaire zelf onder vuur is komen te liggen en als weinig transparant wordt gezien. De wetgeving ter bestrijding van het witwassen van drugsgelden, fraude en ongewenste beïnvloeding is complex en veeleisend, maar kan geloofsgemeenschappen ook helpen. We gaan ervan uit dat Jan, John, Jean of Juan vanuit een gelovig hart doneert. Het kan ook zijn dat hij zijn grote donatie in contanten probeert te doen, wat wettelijk gezien problematisch is, nog afgezien van de mogelijkheid dat Jan dan als boekhouder fraudeert.

UBO en e-herkenning

Naast dit wetsvoorstel beoogt de overheid gebruik te maken van andere instrumenten als e-herkenning en UBO voor transparantere geloofsgemeenschappen. Via e-herkenning kunnen geloofsgemeenschappen en overheid op een veilige manier digitaal met elkaar communiceren. Bij UBO (Ultimate Beneficial Owner) gaat het om de vraag wie de financieel belanghebbende van de organisatie is. Ook UBO is in het leven geroepen om witwassen, corrup-

Het wetsvoorstel kan donateurs afschrikken

tie en terrorismefinanciering te voorkomen en te bestrijden. Van geloofsgemeenschappen valt moeilijk vast te stellen wie *de* financieel belanghebbende is. Vandaar de aanduiding ‘pseudo-UBO’: een aantal natuurlijke personen valt als UBO aan te merken.

ANBI-regeling

Een ander instrument is dat geloofsgemeenschappen aangemerkt kunnen worden als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). ANBI's kunnen gebruikmaken van belastingvoordelen op het gebied van erven, schenken en energiebelasting. Wie een gift geeft aan een ANBI kan gebruikmaken van de giftenaftrek bij de belastingaangifte. De ANBI-regeling kan ook gezien worden als een instrument dat transparantie bevordert. Als ANBI wordt een kerk geacht te voldoen aan de publicatieplicht over hun (financiële) beleid. De ANBI-regeling bemoeilijkt contante geldstromen in kerken. Dit voorkomt fraude en vergroot de transparantie van geloofsgemeenschappen. Deze transparantie is ook in het belang van banken. Onlangs vroeg een bank mij opnieuw een bekwame student te vinden die als stagiair verder onderzoek kan verrichten naar de transparantie van kerken. Eerder verrichtten twee andere studenten succesvol onderzoek op dit gebied. Ook al zuchten geloofsgemeenschappen onder steeds complexere en veeleisende regelgeving van de overheid en de bancaire sector, die regelgeving kan ook in het belang zijn van geloofsgemeenschappen zelf.

Interne transparantie

En de interne transparantie dan? Ondanks de eisen van overheid en banken zouden geloofsgemeenschappen uit zichzelf moeten willen streven naar externe en interne transparantie. Vanuit de Bijbelse notie is de rentmeester geen eigenaar, maar legt deze verantwoording af. Veel geloofsgemeenschappen hebben over het bestuur en beheer regelingen geformuleerd, zoals de kerkorde van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt. Artikel G83.1 bepaalt: ‘De kerkenraden, de classes, de particuliere synodes en de generale synode zorgen voor een behoorlijk bestuur en beheer in alle materiële aangelegenheden.’ Het gaat dus om *behoorlijk* bestuur en om *alle*, niet sommige, materiële aangelegenheden. De aanduiding ‘behoorlijk bestuur’ komt uit het bestuursrecht. De wetgever gaat ervan uit dat bevoegde bestuursorganen zich aan de wet houden en aan het ongeschreven recht. Dat laatste wordt aangeduid als ‘algemene beginselen van behoorlijk bestuur’. Deze beginselen functioneren op drie niveaus, namelijk het proces van voorbereiding en besluitvorming, de motivering en inrichting van besluiten en de inhoud van besluiten. Kerkelijk behoorlijk bestuur en beheer gaan over ‘een passende administratieve organisatie, waarin begrepen voorschriften omtrent de financiële administratie, de jaarrekening, het jaarverslag en de jaarlijkse begroting’, artikel G83.2. Kerkelijke vergaderingen dienen te waarborgen ‘dat

De ANBI-regeling bemoeilijkt contante geldstromen in kerken

De rentmeester is geen eigenaar, maar legt verantwoording af

er sprake is van een deugdelijke periodieke financiële controle en toezicht’, artikel G83.2. Intern transparant is de kerkenraad naar de gemeente over het financiële beleid, artikel G83.3. De kerkenraad zal vaker dan eenmaal in het jaar overleg met de gemeente moeten zoeken als het gaat om ‘beslissingen met verstrekkende financiële gevolgen’, artikel G84.4. Dan moet de kerkenraad vooraf de instemming van de gemeente vragen. Transparantie sluit vertrouwelijkheid niet uit. Over sommige aspecten van het financieel beleid kunnen beter geen publieke mededelingen worden gedaan. De externe transparantie gaat alleen zover als de overheid of de banken het vereisen.

Verbondenheid en solidariteit

Kerkelijke financiën zijn geen favoriet onderwerp. Velen lezen de begroting of jaarrekening van de gemeente niet. Het is predikanten in de opleiding ook niet geleerd. Gevolg hiervan is dat belangrijk werk van de kerk wordt toevertrouwd aan een handjevol mensen. Toch hebben veel aspecten van kerk-zijn te maken met geld. Gemeentelieden willen een podium, een kerstevent, een praiseband of pijporgel, de pastorie vergt groot onderhoud, de jeugd wil op kamp en het dak van het kerkgebouw lekt. Ten diepste zou iedereen vanuit een geïntegreerd geloof betrokken moeten zijn bij de financiën van de lokale kerk en het kerkverband. Artikel G82.1 formuleert: ‘De kerkleden dragen naar vermogen bij aan de financiële instandhouding van de kerk.’ Het doel is het in stand houden van de kerk. Daartoe draagt elk kerklid naar vermogen bij. Het kerkverband is ook een expressie van financiële verbondenheid en solidariteit: ‘De kerken ondersteunen elkaar zo nodig in financiële zin’, artikel G82.2.

Belangrijk werk van de kerk wordt toevertrouwd aan een handjevol mensen

Een oud offerblok: een offer voor de Heer mag iets kosten

Financieel beleid

Die verbondenheid en solidariteit reiken verder dan de kerk. Zij zorgt, als het goed is, niet alleen voor een gezonde financiële huishouding, maar ook voor geldstromen voor de financiering van diaconale projecten, binnen en buiten de gemeente, in binnen- en buitenland. Het gaat om niet minder dan de 'dienst van barmhartigheid en gerechtigheid in kerk en wereld', artikel B24.1. Collega Thijs Tromp schrijft in het boek *God, geld en geloofsgemeenschappen* dat de aloude notie van de dienst van de offerande is verdwenen. Uit die notie kwam naar voren dat het gaat om een offer voor de Heer en dat mag iets kosten.

Goed rentmeesterschap

Niet alleen vanwege de vereiste externe transparantie die de overheid en de banken beogen, willen geloofsgemeenschappen transparant zijn over hun financiële beleid. Zij nemen ook verantwoordelijkheid voor de vereiste interne transparantie. Daarachter gaat de Bijbelse notie schuil dat zij als goede rentmeesters intern en extern verantwoording afleggen van het beheer, zoals de rijke man uit Lucas 16 tegen zijn rentmeester zegt: 'Leg verantwoording af van je beheer'. Aan dit evangeliefragment is de titel voor deze bijdrage ontleend. In een complexe en veeleisende maatschappij en kerk mogen hoge eisen worden gesteld aan externe en interne transparantie. Vanuit dat perspectief mogen deskundigheid en ervaring van gemeenteleden op financieel gebied gewaardeerd worden, net als enthousiaste plannen van gemeenteleden. Nog mooier is het als het geloofsinzicht doordringt dat het financiële beleid onderdeel is van ons geloof. Als het goed is, belijdt eenieder het geloof – ook in financieel opzicht – niet alleen, maar maakt hij het ook concreet. Geloven mag wat kosten, toch?

Het financiële beleid is onderdeel van ons geloof

Prof. dr. Leon van den Broeke is hoogleraar rechtstheologie en kerkrecht aan de TU in Kampen, directeur van het Deddens Kerkrecht Centrum en universitair hoofd-docent aan de VU in Amsterdam. Onder zijn redactie is het boek *God, geld en geloofsgemeenschappen* uitgekomen (KokBoekencentrum).

Nieuw Kerkelijk Peil

Wat vinden gemeenteleden de kracht van jullie gemeente en waar verlangen ze naar? Dat ontdek je met Nieuw Kerkelijk Peil. Dit onderzoekspakket helpt lokale gemeenten hun eigen vitaliteit te versterken.

Negen kernkwaliteiten, verdeeld in drie thema's, geven samen een breed beeld van de vitaliteit van de gemeente. De drie thema's zijn: interne kwaliteiten, kwaliteiten in leiderschap en visie, en de naar buiten gerichte kwaliteiten van de gemeente. In het onderzoekspakket vind je alles wat je nodig hebt om de enquête te kunnen uitvoeren. Na analyse van de resultaten worden alle onderzoeksresultaten met behulp van tekst en infographics overzichtelijk bijeengebracht in een gemeenteprofiel. Bij aanmelding betaal je een vast bedrag van € 350,- per gemeente. Daarnaast wordt achteraf € 3,- per enquêteformulier in rekening gebracht. Meer informatie vind je op kerkpunt.nl/nkp.

De wenkende leider

In september 2021 verscheen het boek *De wenkende leider* van Klaas Quist. Hij laat zien dat leiders en gemeente elkaar in beweging proberen te krijgen of juist proberen af te remmen. Dat duwen en trekken geeft meestal geen vreugde, niet bij de gemeente en niet bij de leiders.

In *De wenkende leider* laat Klaas Quist zien hoe je dit duwen en trekken ombuigt naar wenken, zodat leiders de gemeente activeren. Rond het boek is nu een programma van drie dagdelen gemaakt dat kerkenraden met diaconieën zelfstandig kunnen uitvoeren. Je verkennt met elkaar de huidige manier van leidinggeven en ontdekt hoe je samen kunt groeien in het wenkend leiderschap. Het programma is interactief en activerend. Je bent samen aan het werk en in gesprek, terwijl er ook ruimte is voor reflectie en bezinning. Voor € 149,- krijgt je een uitgebreide handleiding met alle werkvormen en instructies. Meer informatie vind je onder *De wenkende leider* op kerkpunt.nl.

Hoe bindend is de kerkorde eigenlijk?

Het zijn vragen die door de eeuwen heen steeds weer aanleiding gaven tot discussie. Hoe bindend zijn de bepalingen in de kerkorde eigenlijk? Wat mogen de kerken daarin dwingend regelen en wat vooral niet? Waar liggen de mogelijkheden voor plaatselijke kerken en individuele gemeenteleden om te zeggen: hier wordt iets opgelegd waar we ons niet aan kunnen en willen houden? Die vragen zijn ook nu weer volop actueel, daarom besteed ik er in deze rubriek aandacht aan.

Leendert Verheij

De Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (GKv), de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (CGK) en de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) hebben alle drie een kerkorde die is afgeleid van de Dordtse Kerkorde (DKO, vastgesteld door de Synode van Dordrecht, 1618-1619). Bij de NGK heet de kerkorde overigens Akkoord voor Kerkelijk Samenleven (AKS). Met die naam heeft men willen wegblijven van elke suggestie van het bestaan van een hiërarchie in de kerk of van een van bovenaf opgelegde orde.

Meerdere vergaderingen

De drie kerkordes gaan uit van het zogenaamde presbyteriaal-synodale stelsel. Vooropstaat de plaatselijke gemeente, waarin het kerkelijk gezag ligt bij de kerkenraad (het presbyterium). Daarnaast zijn er zogenaamde meerdere vergaderingen (classes, particuliere synodes en de generale synode in GKv en CGK; regionale vergadering en landelijke vergadering in de NGK). Die term meerdere vergaderingen kan misverstanden oproepen. Ze hebben niet een hoger gezag dan de kerkenraden, maar een daarvan afgeleid gezag. Zo schrijft ook drs. C.T. Boerke, docent aan de Theologische Universiteit Apeldoorn (CGK), in het *Handboek Gereformeerd Kerkrecht*.

De meerdere vergaderingen houden zich bezig met zaken die uiteindelijk in de kerkenraad niet afgehandeld kunnen worden of die het gezamenlijk belang van de kerken betreffen. Zij worden (al dan niet getrap) gevormd door afgevaardigden

van de plaatselijke kerken. Elke kerkorde maakt er melding van dat de kerken niet over elkaar zullen heersen. Maar als de generale synode of de landelijke vergadering een kerkorde vaststelt of op onderdelen wijzigt, voegen de plaatselijke kerken zich daarvoor. Zij komen met elkaar overeen dat deze (gewijzigde) kerkorde voortaan geldt.

.....
De kerken zullen niet over elkaar heersen

Artikel 31 DKO: tenzij

De drie kerkordes in hun huidige vorm bevatten alle bepalingen die in meer of mindere mate zijn terug te voeren op artikel 31 DKO: *'Zo iemand zich beklagt door de uitspraak der mindere vergadering verongelikt te zijn, zal deze zich op een meerdere kerkelijke vergadering beroepen mogen; en hetgeen door de meeste stemmen goedgevonden is, zal voor vast en bondig gehouden worden, tenzij dat het bewezen wordt te strijden tegen het Woord Gods, of tegen de artikelen in deze generale synode besloten, zo lang als dezelve door geen andere generale synode veranderd zal zijn'* (taalkundig gereviseerde versie CGK 2008). Daarbij moet worden opgemerkt dat het tweede deel niet alleen geldt voor beroepszaken, maar voor alle besluitvorming van kerkelijke vergaderingen. In essentie komt de bepaling erop neer dat na zorgvuldige afweging van de verschillende standpunten bij meerderheid van stemmen wordt beslist, waarna de kerken zich aan de uitkomst gebonden achten, tenzij...

In de kerkorde van de CGK (art. 31) luidt de huidige formulering: 'tenzij bewezen wordt dat het besluit in strijd is met het Woord van God, de belijdenis of de kerkorde of dat de kerkelijke vergadering in redelijkheid niet tot het besluit heeft kunnen komen.' Een kerkenraad of persoon die zich hierop wil beroepen, dient bezwaar aan te tekenen of revisie te vragen.

De kerkorde van de GKv spreekt in artikel F 72.4 van 'een besluit van de generale synode dat naar het oordeel van een kerkenraad in strijd is met het Woord van God of de kerkorde en dat de kerkenraad om die reden niet kan uitvoeren'. De kerkenraad moet dan revisie instellen. In artikel F 72.5 wordt daaraan toegevoegd dat de uitvoering van een besluit niet van iemand, ambtsdrager of gemeentelid, kan worden verlangd, als dit hem persoonlijk in zijn geweten in strijd brengt met het Woord van God. De betrokkene dient dan wel bezwaar en, zo nodig, beroep en hoger beroep in te stellen.

De NGK heeft een op dit punt afwijkende regeling. In artikel 34 AKS is bepaald dat een besluit van een regiovergadering of landelijke vergadering door de plaatselijke kerken wordt bekrachtigd en in onderlinge liefde nagekomen, 'tenzij dit besluit strijdig wordt bevonden met Gods Woord of ook als het niet overeenstemt met de leer van de kerk of met het Akkoord voor Kerkelijk Samenleven'. En dan

wordt toegevoegd: 'Een kerkenraad die een besluit niet bekrachtigt om bovengenoemde redenen of niet kan uitvoeren om redenen die het welzijn van de gemeente betreffen, geeft hiervan rekenschap aan de zusterkerken.' Het AKS kent geen verplichting om revisie te vragen.

.....
Een besluit wordt door plaatselijke kerken bekrachtigd en in onderlinge liefde nagekomen

Er zijn ook samenwerkingsgemeentes. In de regel binden zij zich aan de kerkordes van de kerkverbanden waaruit de afzonderlijke gemeenten afkomstig zijn, en hebben zij een regeling voor situaties waarin die kerkordes met elkaar in strijd zijn.

Geen dwang

In november 2021 is de kerkorde ten dienste van de toekomstige Nederlandse Gereformeerde Kerken (hereniging Gkv en NGK) in eerste lezing vastgesteld. Ook deze kerkorde bevat een bepaling over besluitvorming bij meerderheid van stemmen. Onder het opschrift 'geen dwang' bepaalt artikel F2 dat 'de uitvoering van een besluit niet van iemand kan worden verlangd als dit hem voor zijn geweten in strijd brengt met het Woord van God'. 'Wanneer een kerkenraad van oordeel is dat een besluit van de synode in strijd is met het Woord van God of met het kerkelijk recht of schadelijk is voor de opbouw van de gemeente, en de kerkenraad het voornemen heeft om het besluit niet uit te voeren, verantwoordt hij zich in de regionale vergadering.' Ook hier geen verplichting tot bezwaar of revisie.

Kerkorde is een overeenkomst

Wie het vorenstaande op zich laat inwerken, zal kunnen aanvoelen waarom ik schrijf: de kerkorde is een overeenkomst. Dus niet een van bovenaf opgelegde wet, waar verder behoudens wijziging niet aan te tornen is. Nu is er een oud rechtsbeginsel dat inhoudt dat overeenkomsten er zijn om je aan te houden. In het oude Burgerlijk Wetboek was dat uitgewerkt in de regel: 'Overeenkomsten strekken partijen tot wet!' En in het Oude Testament was de door

God gegeven wet onderdeel van een overeenkomst (vazalverbond) tussen God en het volk Israël. Zo groot hoeven de verschillen tussen wet en overeenkomst niet te zijn, als het gaat om de binding eraan.

Toch is de vaststelling dat er sprake is van een overeenkomst niet zonder betekenis. Ze is met name van invloed op het beginsel dat in het burgerlijk recht geldt (en in de kerk zeker zou moeten gelden!) dat een geldende regel niet van toepassing is voor zover dit in de gegeven omstandigheden naar de maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn. De toetsing aan maatstaven van redelijkheid en billijkheid wordt beïnvloed door de aard en de inhoud van de overeenkomst. Iets soortgelijks geldt wanneer sprake is van ingrijpende wijziging van omstandigheden geruime tijd na de totstandkoming van een regel.

In situaties waarin verschil van opvatting binnen de kerken bestaat over de vraag wat de juiste Bijbelse lijn in een bepaalde kwestie is, doet zich nogal eens de situatie voor dat beide standpunten vanuit de Bijbel onderbouwd worden. Denk aan verschillen van inzicht over de positie van de vrouw in de gemeente en over de plaats van homoseksuele broeders en/of zusters die een relatie aangaan. De vraag kan gesteld worden of dan degenen die een minderheids-

.....
**Overeenkomsten
 zijn er om je aan
 te houden**

standpunt innemen in redelijkheid aan het meerderheidsstandpunt gebonden zijn en zelfs moeten gaan bewijzen dat het meerderheidsstandpunt in strijd is met Gods Woord.

Dwingend recht en regelend recht

Toch zijn er in een kerkorde zaken waarvan de nakoming belangrijk is. Bij bijvoorbeeld de roeping en (rechts)positie van predikanten en regels voor beslechting van kerkelijke geschillen is nakoming wel degelijk afdwingbaar. Om het in de termen van het burgerlijk recht te zeggen: een kerkorde die op een goede wijze gebruik wil maken van de ruimte die de overheid aan de kerken geeft, zal bepalingen van dwingend recht moeten bevatten. Als we dat niet goed regelen, kan in voorkomende gevallen de burgerlijk rechter ingrijpen!

Maar lang niet alle bepalingen in een kerkorde hoeven dwingend te zijn. Ook ons Burgerlijk Wetboek zelf bevat bepalingen van regelend recht: *als u het zelf niet regelt, zijn dit de afspraken, maar het staat u vrij voor dit onderwerp de dingen anders te regelen*. De conceptkerk-orde voor de toekomstige herenigde kerk bevat ook zulke regels, bijvoorbeeld over de plaats van de diakenen in de kerkenraad en over kinderen aan het avondmaal. Een dergelijke opzet biedt de mogelijkheid om wel zaken te regelen, maar tegelijkertijd recht te doen aan het principe 'we treden niet in elkaars rechten'.

Het is belangrijk om in een kerkorde (en daaraan gekoppelde regelingen) een helder onderscheid te maken tussen regels van dwingend recht en regels van aanvullend/regelend recht. En ook om bij het toekennen van bevoegdheden aan de zogenoemde meerdere vergaderingen het besef levend te houden dat zij niet kunnen en mogen heersen over de plaatselijke kerken. Zogenaamde meerdere vergaderingen zijn er ten dienste van de plaatselijke kerken en niet om gezag over die kerken uit te oefenen. Maar die kerken zelf moeten zich van harte verbinden aan regels die naar hun aard van dwingend recht behoren te zijn.

.....
**We treden niet in
 elkaars rechten**

Leendert Verheij is oud-president van het Gerechtshof Den Haag en voorzitter van de Commissie Kerkrecht en Beroepszaken van de NGK.

Ommunten

Wil al mijn geld ommunten tot gezang,
zodat het zingt als het getinkel klinkt
voor U, mijn God, een lofzang die uit Sions
zalen opklimt tot uw troon, de slang

van hebzucht in mij omgebracht,
of het nu voor de doom is of voor
ons gebouw of voor de hulp aan hoer
en tollenaar, dat al mijn gaven zacht

zijn, ook als het nikkel dan wel messing is,
niet meer dan bijstand, een quadrans,
of een legaat van nagelaten tonnen.
Maak ze tot mijn geloofsbelijdenis.

beeld en vers: Robert Roth

beeld: giftenbox in de Domkerk in Berlijn